Του Βασίλη Ριτζαλέου*

Γκόρνα Τζουμαγιά, 17 Μαρτίου 1943.

Στον αγαπημένο μου αδερφό Νισήμ,

Νισήμ, θέλουμε να ξέρεις πως είμαστε σε καλή κατάσταση από άποψη υγείας. Ευχόμαστε το ίδιο για σένα. Έφτασα εδώ από [το Πιρίν] και τους συνάντησα όλους στην Γκόρνα Τζουμαγιά.

Δεν σου γράψαμε νωρίτερα γιατί δεν γνωρίζουμε πότε θα φύγουμε. Μας λένε συνεχώς να ετοιμαστούμε για ένα μακρύ ταξίδι.

Νισήμ, πρέπει να ξέρεις πως μας μεταφέρουν σε στρατόπεδα χωρίς ψωμί, χωρίς τίποτε, και υποφέρουμε σε μεγάλο βαθμό από την έλλειψη ψωμιού και άλλων πραγμάτων. Μας δίνουν μόλις 300 γραμ. ψωμιού καθημερινά και τσορμπά (σ.σ. σούπα). Δεν μας επιτρέπουν να αγοράσουμε οτιδήποτε. Αν έρθεις να μας συναντήσεις, προμηθεύσου ψωμί και άλλα πράγματα. Αγόρασε τρόφιμα με τα χρήματα που έχεις.

Αν είσαι με τον Τζακ, τον γιο της Λέας, πες του πως είμαστε με την οικογένεια και πρέπει να κάνει ό,τι και εσύ.

Δεν έχω να γράψω κάτι άλλο. Στέλνουμε αγκαλιές και φιλιά σε όλους σας.

(υπογραφή) Α. Καμπελή.

Νισήμ, θα είναι καλύτερα να μην μετακινηθείς από το μέρος που είσαι τώρα.

Αλμπέρτος

Δώσε χαιρετίσματα στον Σαμουήλ Λεβή και πες του πως όλοι είναι καλά και δεν πρέπει να ανησυχεί για αυτούς.

Η συγκινητική επιστολή, γραμμένη στην ισπανοεβραϊκή γλώσσα (τα λαδίνο ή ισπανικά όπως έλεγαν τότε), στάλθηκε από τον Καβαλιώτη Εβραίο Αλμπέρτο Καμπελή στον αδερφό του Νισήμ στις 17 Μαρτίου 1943. Είναι ίσως η τελευταία γραπτή μαρτυρία των Καβαλιωτών Εβραίων θυμάτων του Ολοκαυτώματος.

Phoca PDF

Σχεδόν δέκα μέρες νωρίτερα, οι βουλγαρικές αρχές κατοχής, υπακούοντας στις εντολές της βουλγαρικής κυβέρνησης, συνέλαβαν 1.484 Εβραίους της Καβάλας και τους μετέφεραν με εμπορικό τρένο από τη Δράμα στην Γκόρνα Τζουμαγιά (σημ. Μπλαγκόεβγκραντ) της Βουλγαρίας.

Σύμφωνα με το γράμμα, ο Αλμπέρτος Καμπελή βρισκόταν πιθανόν σε στρατόπεδο εργασίας ή σε άλλη τοποθεσία [αναφέρεται σε παρένθεση το Πιρίν που βρισκόταν στη βουλγαρική ζώνη κατοχής εντός της Σερβίας], και από εκεί μεταφέρθηκε στην Γκόρνα Τζουμαγιά.

Δεν είναι γνωστό πότε και πώς η επιστολή έφτασε στα χέρια του αδερφού του Νισήμ ο οποίος βρισκόταν νοτιότερα, στο στρατόπεδο εργασίας της Μπέλιτσα, μαζί με τον Σαμπετάι Τσιμίνο και δεκάδες άλλους Καβαλιώτες Εβραίους.

Ο Αλμπέρτος προσπάθησε να καθησυχάσει τον αδερφό του και μικρότερο παιδί της οικογένειας πως όλοι τους, όπως και τα μέλη των οικογενειών άλλων Καβαλιωτών Εβραίων που εργάζονταν στην Μπέλιτσα, ήταν καλά στην υγεία τους.

Ωστόσο, ο Αλμπέρτος αποκαλύπτει τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης στο προσωρινό κέντρο κράτησης στην Γκόρνα Τζουμαγιά και κυρίως τις προετοιμασίες για το «μακρύ ταξίδι» στο οποίο αναφέρονται διαρκώς οι Βούλγαροι. Παρά τον καθησυχαστικό τόνο και τις συμβουλές του σε περίπτωση μεταφοράς του στη Γκόρνα Τζουμαγιά, ο Αλμπέρτος συμβουλεύει τον Νισήμ να παραμείνει στην Μπέλιτσα.

Όλα τα μέλη της οικογένειας, οι γεννημένοι στη Λάρισα γονείς, ο παντοπώλης Γιακώβ (69 ετών) και η Ντουντού (57 ετών), και τα τέσσερα παιδιά τους, γεννημένα στην Καβάλα, ο καπνεργάτης Ισραέλ (35 ετών), η Ρασέλ (28 ετών), ο Ντανιέλ (27 ετών) και ο Αλμπέρτος (25 ετών), που έγραψε το γράμμα, μεταφέρθηκαν, την επόμενη ή τη μεθεπόμενη μέρα από τη σύνταξη του γράμματος, στο παραδουνάβιο λιμάνι του Λομ.

Εκεί, επιβιβάστηκαν σε πλοίο με προορισμό τη Βιέννη. Από τη Βιέννη μεταφέρθηκαν με τρένο στον τελικό προορισμό, το στρατόπεδο εξόντωσης της Τρεμπλίνκα. Το άγνωστο «μακρύ ταξίδι», όπως αναφέρεται στο γράμμα.

Η οικογένεια Καμπελή δεν επέστρεψε ποτέ στο σπίτι της στην Καβάλα, στην Πάροδο Πτολεμαίου. Κανείς από τους Καβαλιώτες Εβραίους δεν επέζησε στο στρατόπεδο.

Η τύχη του Νισήμ (22 ετών) ήταν, ευτυχώς, διαφορετική. Παρέμεινε στην Μπέλιτσα και στη Βουλγαρία και από εκεί μετανάστευσε στην Παλαιστίνη (σημ. Ισραήλ) το 1945. Τα πρώτα χρόνια εργάστηκε στο λιμάνι του Τελ Αβίβ. Το 1953 παντρεύτηκε τη Σιμχά Κοέν. Εγκαταστάθηκαν στη Χολόν και απέκτησαν τρία παιδιά.

Μέχρι τον θάνατό του ο Νισήμ φύλαγε το γράμμα χωρίς να το γνωρίζουν τα παιδιά του. Μετά τον θάνατό του τα παιδιά βρήκαν το γράμμα και το παρέδωσαν στο αρχείο του Ιδρύματος Γιαντ Βασέμ. Η επιστολή παρουσιάστηκε σε έκθεση στη

Phoca PDF

διάρκεια της πανδημίας και είναι διαθέσιμη διαδικτυακά (“Last Letters from the Holocaust, 1943”). Από εκεί αντλήθηκαν οι περισσότερες πληροφορίες (χρησιμοποίησα την αγγλική μετάφραση). Ένα μοναδικό ντοκουμέντο της ιστορίας των Εβραίων της Καβάλας λίγο πριν από το τραγικό τέλος.

Για μένα η επιστολή έχει και μια άλλη, πιο προσωπική, πτυχή. Σε αυτήν αναφέρεται το όνομα του Καβαλιώτη φίλου μου Σαμουήλ Λεβή, ο οποίος βρισκόταν μαζί με τον Νισήμ Καμπελή στην Μπέλιτσα και έφυγε από τη ζωή πριν από μερικά χρόνια στο Τελ Αβίβ.

Στη μνήμη των θυμάτων και των παιδιών της Μπέλιτσα.

*Ο Βασίλης Ριτζαλέος είναι ιστορικός και εργάζεται ως μέλος ΕΔΙΠ στο Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

ΠΗΓΗ: KAVALAPOST.GR, 3.3.2022

Phoca PDF